

פרשת דוד ואביגיל – רגע מכונן בחיי דוד

1. מצד אחד, המקרא אינו חושך את שבטו וביקורתו מנבל. הוא מתארו בלשון: "והאיש קשה ורע מעללים (פס' ג'). בפסוק לח המקרא דן את מותו של נבל כעונש על התנהגותו כלפי דוד: "ויגף ה' את נבל וימת" ועוד. ולעומת זאת אין במקרא מלה אחת של ביקורת על התנהגותם של אביגיל ודוד; וההתרשמות היא, שהוא רואה אותם באור חיובי (להבדיל, למשל, מראיית המקרא את דוד בפרשת בת שבע). (הרב מדן, 'אמר נבל בלבו אין אלהים', מגדים ד').

2. וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל

וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִיגַיִל

וְהָאִשָּׁה טוֹבַת שְׂקָל וִיפַת תֹּאֵר

וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים

3. ויבואו נערי דוד וידברו - וכו', גם זה הוצעה להודיע פחיתות נבל, א) שאחר שספר מהות השליחות שהיו דברי ריצוי ותחנונים ולא היה בס שום דופי שבעבורו יבזה אותם ויחרפם, הקדים לבל תחשב שהנערים שינו את הדברים עז"א כי דברו ככל הדברים האלה - בלי שינוי, ב) בל תחשב שדברו זאת בשם עצמם ולכן עט בהם עז"א כי דברו בשם דוד - ג) בל תאמר שאח"כ הוסיפו דברים שבעבורם עלתה חמתו עליהם עז"א וינוחו - ולא דברו אח"ז מאומה (מלבי"ם ט')

4. ולפי דעתי, העושה טובת חנם יקרא נדיב ומשלם רעה למי שהטיב עמו יקרא נבל, והוא שאמר (ישעיה לב ה) לא יקרא עוד לנבל נדיב, כי הוא הפכו ולכך אמרו על נבל הכרמלי (ש"א כה כה) כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו, כי דוד עשה עמו טובה גדולה ושמר את כל אשר לו, והוא לא רצה לשלם לו גמול ויעט במלאכיו ויבזהו (רמב"ן דברים לב,ו)

5. דבר אחר על מות לבן. על מיתת נבל, כאותיות לבן כן אותיות נבל, ולמה כתיב לבן ולא נבל, שהוא דומה במעשיו ללבן (מדרש תהלים (בובר) מזמור ט, סעיף יז')

6. א. הַיִּתִּי בַיּוֹם אֲכַלְנִי חֶרֶב וְקִרַח בְּלִילָה (בראשית ל"א, מ)
חֹמֶה הָיוּ עֲלֵינוּ גַם לַיְלָה גַם יוֹמָם (שמי"א כ"ה, טז)
- ב. רַחֲלִיף וְעֵזִיף לֹא שָׁפְלוּ וְאֵילִי צֹאנֶדָּ לֹא אֲכַלְתִּי. טֶרֶפָה לֹא הִבְאֵתִי אֶלֶיךָ (בראשית ל"א, לח-לט)
- ג. לֹא הִקְלַמְנוּם וְלֹא נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה (שמי"א כ"ה, ז)
וַתַּחֲלֶף אֶת מִשְׁפַּרְתִּי עֲשָׂרַת מְנִים (בראשית ל"א, מא)
וַיִּשָּׁב לִי רֶעֶה תַּחַת טוֹבָה (שמי"א כ"ה, כא)
- ד. וְלָבֶן הִלְדָּ לְגִזָּז אֶת צֹאנָו וַתִּגְנֹב רַחֵל אֶת הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ. וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת לֶבֶן הָאֲרָמִי עַל בְּלֵי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא (בראשית ל"א, יט-כ)
- ה. וַיִּשְׁמַע דָּוִד בְּפִמְדָּר כִּי גִזָּז נָבָל אֶת צֹאנָו. וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים (שמי"א כ"ה, ד-ה)
- ו. וַיִּגְדַּל לְלָבֶן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב. וַיִּקַּח אֶת אַחִיו עֲמוּ וַיִּרְדְּףוּ אַחֲרָיו דָּרָךְ שְׁבַעַת יָמִים... וַיָּבֹא אֶל-לְהִים אֵל לָבֶן הָאֲרָמִי בְּחִלְם הַלְּיָלָה (בראשית ל"א, כב-כד)
וַיְהִי כַּעֲשָׂרַת הַיָּמִים וַיִּגְף ה' אֶת נָבָל וַיָּמָת (שמי"א כ"ה, לח)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

1. אֶת עֵינֵי וְאֶת יָגִיעַ כַּפֵּי רָאָה אֱלֹהִים וַיֹּכַח אִמְשׁ (בראשית ל"א, מג)
בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר רָב אֶת רֵיב חֲרָפְתָּי מִיַּד נָבֶל (שמו"א כ"ה, לט)

7. והוא בן בליעל מדבר אליו - אדונינו בן בליעל מדבר אליו אם היינו מדברים אליו היה גוער בנו לכן את דעי מה תעשי ויתכן לפרשו על דוד כלומר דוד בן בליעל מדבר לאדונינו על הדבר הזה אלא יבא ויכלה הכל עם חילו (רד"ק שם, יז)

8. אביגיל דכתיב והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר בסתר ההר מן ההר מיבעי ליה אמר רבה בר שמואל על עסקי דם הבא מן הסתרים נטלה דם והראתה לו אמר לה וכי מראין דם בלילה אמרה לו וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה מורד במלכות הוא ולא צריך למידייניה אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם אמר לה ברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני [היום הזה] מבא בדמים דמים תרתי משמע אלא מלמד שגילתה את שוקה והלך לאורה שלש פרסאות אמר לה השמיעי לי אמרה לו לא תהיה זאת לך לפוקה זאת מכלל דאיכא אחריתי ומאי ניהו מעשה דבת שבע (בבלי, מגילה יד ע"א-ע"ב)
[ירושלמי, סנהדרין ב, ג: "מלמד שתבעה לתשמיש, מיד הוציאה כתמה והראת לו. אמר לה: יוכי רואין כתמין בלילה? אמרה ליה: ולא ישמעו אזניך מה שפיך מדבר? כתמין אין רואין בלילה, ודיני נפשות דנין בלילה?..."]

9. א. וְהָיָה עֵשׂוּ בָּא וְעָמוּ אַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ (בראשית ל"ג, א)
וַיַּעֲלוּ אַחֲרָיו דָּוִד כְּאַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ (שמו"א כ"ה, יג)
- ב. וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי... וְאַמְרָתֶם גַּם הִנֵּה עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אֲחֵרֵינוּ (בראשית ל"ב, טז-כ)
- ג. וְתֹאמְרוּ לְנַעֲרֵיהָ עֲבְרוּ לִפְנֵי הַנְּבִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה (שמו"א כ"ה, יט)
קַח נָא אֶת בְּרַכְתֵּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ (בראשית ל"ג, יא)
- ד. וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִבִּיא שְׁפַחְתָּךְ לְאֹדְנִי (שמו"א כ"ה, כז)
וְאַמְרָת לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב... גַּם הִנֵּה עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אֲחֵרֵינוּ (בראשית ל"ב, יח-כ)
בִּי אֲנִי אֹדְנִי הָעוֹן וְתִדְבֹר נָא אִמְתָּךְ בְּאֶזְנֵיךָ וְשִׁמְעֵ אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּךְ. אֵל נָא יִשִּׁים אֹדְנִי אֶת לְבוֹ (שמו"א כ"ה, כד-כה).
- ה. קַח נָא אֶת בְּרַכְתֵּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ (בראשית ל"ג, יא);
וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִבִּיא שְׁפַחְתָּךְ (שמו"א כ"ה, כז).
- ו. וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אַחֲיו (בראשית ל"ג, ג)
- ז. וְתִרָא אֲבִיגַיִל אֶת דָּוִד וְתִמְהַר וְתִרְדּוּ מֵעַל הַחֲמוֹר וְתִפְּלֵ לְאַפֵּי דָוִד עַל פְּנֵיהָ וְתִשְׁתַּחוּ אֶרֶץ (שמו"א כ"ה, כג)
וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקַּח (בראשית ל"ג, יא)
וַיִּקַּח...מִידָה (שמו"א כ"ה, לה)

10. וכיוון שראה שמואל את דוד אדמוני, דכתיב: וישלח ויביאהו והוא אדמוני (טז, יב) נתיירא אמר: אף הוא שופך דמים כעשו אמר לו הקב"ה עם יפה עינים (שם) – עשו מדעת עצמו הורג, אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג (בראשית רבה סג, ח)

11. בריחת דוד לפלשתים

המפגש עם שאול (במדבר עין גדי)

דוד ונבל הכרמלי

המפגש עם שאול (במדבר זיף)

בריחת דוד לפלשתים

12. שני הסיפורים אודות דוד בחצר המלך הפלישתי הם איפוא שני שלבים, הזורים אור זה על זה, בעיצוב סיפור צמיחתו מפליט נרדף למנהיג צבאי, העתיד לתפוס קל מהרה את המלכות על יהודה וישראל (זקוביץ, דוד, עמ' 60).